

Б. Бакула

Здзеховський Мар'ян

ЗДЗЕХОВСЬКИЙ Мар'ян (Zdziechowski Marian; 30. 04(12. 05). 1861, с. Новосілки, нині Воложин. р-ну Мінської обл. – 05. 10. 1939, Вільнюс) – польський історик літератури, літературний критик, філософ. Представник міжвоєн. катастрофізму, творець концепції польс.-укр. порозуміння на тлі діалогу слов'ян. народів. Закін. рос. гімназію в Мінську (1879), навч. на істор.-філол. відділ. С.-Петербур. і Дерпт. (нині м. Тарту, Естонія) університетів. Здобув ступ. д-ра у Ягеллон. університеті (Краків, 1889; д-р габіліт. 1894), де й працював: від 1899 – екстраординар., від 1908 – ординар. проф. Один з ініціаторів створення товариства «Слов'янський клуб» (Краків, 1901), яке видавало часопис «Świat Słowiański» (у ньому друкувався і [Б. Лепкий](#)) та спрямовувало свою діяльність, зокрема, на пошуки шляхів порозуміння з українцями. Під час 1-ї світової війни жив у Росії. 1919–32 – проф., завідувач кафедри європ. літ-р Вілен. університету (нині Вільнюс); водночас проф. Школи політ. наук при Т-ві дослідж. Сх. Європи. Автор порівнял. дослідж. духов. течій слов'янства «Mesjaniści i słowianofile: Szkice z psychologii narodów słowiańskich» (1888), «Wpływy rosyjskie na duszę polską» (1920; обидва – Краків), «Europa, Rosja, Azja» (Wilno, 1923) та ін. Обстоював традиц. європ. культурні цінності, представляв польс. модерніст. католицизм. Вродженими рисами слов'ян. народів вважав містичні патріотизм і месіанство, з цих позицій написав кн. «Очерки из психологии славянского племени. Славянофилы» (С.-Петербург, 1887; під псевд. М. Урсин), у якій стверджував, ніби творчості Т. Шевченка притаманні апатія й месіанізм, властиві українцям загалом. Присвятив статтю до 100-річчя від дня народження Т. Шевченка у ж. «Kłosy ukraińskie» (1914, № 1). У кн. істор.-публіцист. нарисів «Widmo przyszłości» (Wilno, 1939) висловив погляди на істор. і тогочасні аспекти польс.-укр. співіснування. Проголошував гасла рівноправності народів згідно з християн. ідеєю великої родини; обстоював права укр. меншості, прихильно ставився до ідеї укр. автономії

в кордонах Польщі, а також підтримував укр. рух за незалежність. У співпраці Польщі й України вбачав можливість протистояти імперіаліст. посяганням Росії, а згодом – і СРСР. Вважав націоналізм загрозою для Європи 20 ст. Написав дослідж. про творчість Б. Лепкого «Ukraina a Rosja: Trylogia Bohdana Łepkiego» («Słowo», Wilno, 1938, № 111, 118, 132, 139). Як філософ розглядав етичні питання в історії людства та його бутті («O okrucieństwie», Kraków, 1928).

Основні праці

Byron i jego wiek: Studia porównawczo-literackie. Kraków, 1894. T. 1; 1897. T. 2; Религиозно-политические идеалы польского общества: Очерк. Лейпциг, 1896; Pestis perniciosissima: Rzecz o współczesnych kierunkach myśli katolickiej. Warszawa, 1905; Die Grundprobleme Russland: Literarisch-politische Skizzen: Aus dem Polnischen übersetzt von Adolf Stylo. Wien; Leipzig, 1907; Pesymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństwa. Kraków, 1914; Renesans a rewolucja. Wilno, 1925; Od Petersburga do Leningradu. Wilno, 1934; Warszawa, 2009; Terror intelektualny w Rosji. 1937; Pierwiastek zachowawczy w idei ukraińskiej // Przegląd Współczesny. 1937. № 3–4; W obliczu końca. Wilno, 1937; Warszawa; Ząbki, 1999; Wybór pism. Kraków, 1993.

Рекомендована література

1. Г. і Ф. [Грушевський М., Франко І.]. Урсин. Очерки из психологии славянского племени: Славянофилы // Правда. 1888. Т. 1;
2. E. Sławęcka. Literatura ukraińska w działalności Krakowskiego Klubu Słowiańskiego (1901–1914) // Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich. Wrocław, 1974;
3. W. Mokry. Marian Zdziechowski jako rzecznik porozumienia polsko-ukraińskiego // Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze. 1992–93. T. 1/2;
4. J. Skoczyński. Idea ukraińska w oczach Mariana Zdziechowskiego // Там само;
5. Z. Opacki. W kręgu Polski, Rosji i Słowiańszczyzny: Myśl i działalność społeczno-polityczna Mariana Zdziechowskiego do 1914 roku. Gdańsk, 1996;
6. W. Wasilewski. Marian Zdziechowski wobec myśli rosyjskiej XIX i XX wieku. Warszawa, 2005;
7. Z. Opacki. Między uniwersalizmem a partykularyzmem: Myśl i działalność społeczno-polityczna Mariana Zdziechowskiego 1914–1938. Gdańsk, 2006.

Бібліографічний опис:

Здзеховський Мар'ян / Б. Бакула // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-16725>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).